

Lunds kommun

Granskning av grundskolornas arbete för att
motverka kränkande behandling

Building a better
working world

Innehåll

1. Sammanfattning	2
2. Inledning	4
2.1. Bakgrund.....	4
2.2. Syfte och revisionsfrågor	4
2.3. Tillvägagångssätt och avgränsning	4
2.4. Begreppsdefinitioner	5
2.5. Rapportens disposition	5
3. Revisionskriterier	6
3.1. Skollagen	6
3.2. Diskrimineringslagen	6
3.3. Förordning om barns och elevers deltagande.....	6
3.4. Läroplan för grundskolan, reviderad 2015	7
3.5. Skolverkets allmänna råd om arbetet mot kränkande behandling.....	7
4. Granskningsresultat barn- och skolnämnd Lund stad	8
4.1. Nämndens övergripande process kring likabehandlingsarbetet.....	8
4.2. Nämndens förebyggande och främjande insatser	8
4.3. Nämndens arbete avseende att upptäcka kränkande behandling.....	10
4.4. Nämndens arbete avseende att utreda och åtgärda kränkande behandling	11
4.5. Nämndens uppföljning av arbetet med att motverka kränkande behandling och främja likabehandling.....	12
5. Granskningsresultat barn- och skolnämnd Lund öster.....	15
5.1. Nämndens övergripande likabehandlingsarbete.....	15
5.2. Nämndens förebyggande och främjande insatser	15
5.3. Nämndens arbete avseende att upptäcka kränkande behandling.....	18
5.4. Nämndens arbete avseende att utreda och åtgärda kränkande behandling	19
5.5. Nämndens uppföljning av arbetet med att motverka kränkande behandling och främja likabehandling.....	20
6. Sammanfattande bedömning	23
Källförteckning	26
Bilaga 1. Utdrag ur Skolverkets allmänna råd	28

1. Sammanfattning

De förtroendevalda revisorerna i Lunds kommun har gett EY i uppdrag att granska barn- och skolnämndernas arbete med att motverka kränkande behandling.

Vår sammanfattande bedömning är att barn- och skolnämnderna i delar bedriver ett ändamålsenligt arbete avseende likabehandling samt diskriminering och trakasserier. De respektive nämnderna har för skolor och förskolor gemensamma blanketter och stödmaterial, samt sammanställer och genomgår anmälningar avseende kränkande behandling och diskriminering. Nämnderna har dock sig emellan väsentligt skiljande rutiner och dokument inom ramen för detta arbete, där vi identifierat brister inom olika områden för respektive nämnd.

Gemensamt för båda nämnderna är att det finns brister både gällande innehåll och tillgänglighet för en del av förskolornas och skolornas likabehandlingsplaner. Vi ser därtill brister när det gäller nämndernas övergripande systematiska kvalitetsarbete avseende uppföljning av arbetet med att motverka kränkande behandling och främja likabehandling. I nämndernas respektive årsanalyser från 2015 förmedlas i förvaltningsberättelsen en mycket positiv lägesbedömning avseende skolornas och förskolornas arbete kring kränkande behandling. Det finns dock ingen djupare analys av, den till vissa delar iögonfallande, statistiken kring elevers upplevelser av kränkningar.

Vi noterar också att av de tre uppdrag som kommunfullmäktige gett barn- och skolnämnderna i september 2014 avseende kränkningar på nätet är endast ett förverkligat, avseende strategi med utbildningsinsatser. De framstår som oklart vilka insatser som genomförts eller planerats avseende de övriga två uppdragen.

Inom barn- och skolnämnd Lund stad ser vi därtill brister när det gäller uppföljning av de anmälningar kring kränkande behandling som görs, då nämnden inte tar del av den vidare utredningen kring dessa.

Inom barn- och skolnämnd Lund öster ser vi otydligheter gällande vem som tar beslut kring likabehandlingsplaner samt i policyn otydliga formuleringar kring när vårdnadshavare ska kontaktas. Nämnden har inte heller till fullo säkerställt att rutinen kring anmälan är levandegjord i verksamheterna.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi barn- och skolnämnd Lund stad att:

- ▶ Säkerställa att nämnden till samtliga skolor och förskolor förmedlar att elevens/barnets upplevelse av att känna sig kränkt är en tydlig grund för anmälan av kränkande behandling.
- ▶ Säkerställa att nämnden har en tydlig rutin kring hur de tar del av de utredningar kring diskriminering och kränkande behandling som skolor och förskolor genomför.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi barn- och skolnämnd Lund öster att:

- ▶ Säkerställa att det genom delegationsordning eller på annat vis framgår vem som tar beslut angående upprättande av likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling. Om detta delegeras, säkerställa att planerna anmäls till nämnden, så att nämnden förvissas sig om att det finns aktuella och ändamålsenliga planer.

- ▶ Säkerställa att det av nämndens beslutade dokument tydligt framgår att berörda vårdnadshavare ska informeras så fort som möjligt avseende ärenden gällande diskriminering och kränkande behandling.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi båda barn- och skolnämnderna att:

- ▶ Säkerställa ett ändamålsenligt arbete gällande att samtliga förskolors och skolors likabehandlingsplaner innehåller kartläggningar av verksamheten, en analys utifrån dessa kartläggningar samt tydliga och uppföljningsbara mål med koppling till verksamhetens konstaterade behov inom området.
- ▶ Genom rutin säkerställa att samtliga skolors och förskolors likabehandlingsplaner är uppdaterade och finns tillgängliga för barn/elever och vårdnadshavare.
- ▶ Utveckla nämndernas övergripande systematiska kvalitetsarbete inom området likabehandling samt diskriminering och kränkande behandling. Som en del av detta kritiskt analysera insamlat underlag (till exempel utifrån sammanställning av elevenkäter eller enheternas likabehandlingsplaner) med fokus på att identifiera eventuella nämndsövergripande utvecklingsområden.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

Huvudmannen har enligt skollagen och diskrimineringslagen ett långtgående ansvar i alla led när det gäller att motverka kränkande behandling. Rutiner och aktiva insatser förväntas finnas på plats för att förebygga, upptäcka, utreda och åtgärda kränkande behandling, vilket framgår bland annat av Skolverkets allmänna råd på området. Vidare ska det förebyggande arbetet i stor utsträckning ske under medverkan av eleverna, vilket framgår av särskild förordning. Sammantaget krävs att huvudmannen kontinuerligt uppdaterar och följer upp rutiner och riktlinjer, samt ger förutsättningar för att styrande och stödjande dokument blir levandegjorda inom ansvarsområdet.

Revisorerna i Lunds kommun genomförde 2008 en granskning av barn- och skolnämndernas arbete för att främja likabehandling. Granskningsrapporten gav vid handen att det skedde ett aktivt arbete inom de stickprovvis utvalda skolorna, och att de viktigaste beståndsdelarna avseende rutiner och dokumentation fanns på plats under nämnderna. Ett antal utvecklingspunkter kunde dock identifieras, bland annat avseende riskinventering och riskanalys, uppdatering av lokala likabehandlingsplaner samt tillgänglighet avseende uppföljningsresultat.

På en övergripande nivå pekade 2008 års granskning på att det i väsentliga avseenden fanns skillnader såväl mellan som inom de två barn- och skolförvaltningarna när det gäller arbetet för att motverka kränkande behandling. Revisorerna har även i andra sammanhang lyft frågan om hur de aktuella nämnderna fångat och förvaltat huvudmannans ansvar på skolområdet, och på vilket sätt nämnderna i detta avseende visar på olikheter.

De förtroendevalda revisorerna har med utgångspunkt i detta beslutat genomföra en granskning av barn- och skolnämndernas arbete för att motverka kränkande behandling.

2.2. Syfte och revisionsfrågor

Det övergripande syftet med granskningsrapporten är att bedöma om barn- och skolnämnderna i Lunds kommun har tillräckliga rutiner för att motverka kränkande behandling och främja likabehandling inom förskolan samt grundskolan. I granskningsrapporten besvaras följande revisionsfrågor:

Har nämnderna säkerställt en god kvalitet vad gäller att:

- ▶ förebygga,
- ▶ upptäcka,
- ▶ utreda,
- ▶ åtgärda, samt
- ▶ följa upp

arbetet med att motverka kränkande behandling och främja likabehandling inom förskolan samt grundskolan?

2.3. Tillvägagångssätt och avgränsning

Granskningsrapporten har genomförts under perioden juni till oktober 2016. Granskningsrapporten grundas på intervjuer och dokumentstudier (se källförteckning). Intervjuer har skett

med nämndspresidierna och förvaltningschefer inom ansvariga nämnder, samt med ett urval av rektorer inom båda nämnders verksamhetsområden. Samtliga intervjuade har beretts tillfälle att sakgranska rapporten. Ett urval av förskolornas och skolornas likabehandlingsplaner har genomgått och granskats.

Granskningen är avgränsad till förskola samt grundskola.

Rapporten omfattar utöver det som ingår i begreppet kränkande behandling företeelser avseende diskriminering och trakasserier. Dessa ingår även i Skolverkets allmänna råd (se kommande avsnitt).

2.4. Begreppsdefinitioner

Nedanstående begreppsdefinitioner är hämtade ur Skolverkets allmänna råd kring arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (2014).

Diskriminering innebär att ett barn eller en elev missgynnas, direkt eller indirekt, av skäl som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Eftersom diskriminering handlar om missgynnande förutsätter det någon form av makt hos den som utför diskrimineringen. I verksamheterna är det huvudmannen eller personalen som kan göra sig skyldig till diskriminering. Barn och elever kan inte diskriminera varandra i juridisk bemärkelse.

Trakasserier är ett uppträdande som kränker någons värdighet och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etniskt tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder. Om någon ur personalen utsätter ett barn eller en elev för trakasserier benämns det diskriminering.

Kränkande behandling är ett uppträdande som, utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen, kränker barns eller elevers värdighet. Trakasserier och kränkande behandling kan utföras av en eller flera personer och riktas mot en eller flera. De kan vara synliga och handfasta likaväl som dolda och subtila. De kan utföras inte bara direkt i verksamheten utan även via exempelvis telefon och internet.

Trakasserier och kränkande behandling kan t.ex. uttryckas genom nedsättande tilltal, ryktesspridning, förlöjliganden eller fysisk våld. Kränkningarna kan även handla om att frysa ut eller hota någon. Kränkande behandling kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande.

Mobbning är en form av kränkande behandling eller trakasserier som innebär en upprepad negativ handling när någon eller några medvetet och med avsikt tillfogar eller försöker tillfoga en annan skada eller obehag. Begreppet mobbning förekommer inte längre i författningarna.

För definitioner och exempel gällande *främjande, förebyggande och åtgärdande* arbete, se tabell sist i bilaga 1.

2.5. Rapportens disposition

Granskningen avser de båda barn- och skolnämnderna i Lunds kommun. Då granskningsresultatet visat att skolnämnderna har väsentligt skilda rutiner avseende arbetet med likabehandling, diskriminering samt kränkande behandling har vi valt att genomgå nämnderna separat i vars ett granskningskapitel. I kapitel sex gör vi dock en sammanfattande bedömning som avser båda nämnderna.

3. Revisionskriterier

Nedan anger vi kortfattat vilka revisionskriterier som är tillämpliga i denna granskning. Vi vill dock också hänvisa till bilaga 1, utdrag ur Skolverkets allmänna råd kring diskriminering och kränkande behandling, för en fördjupning av det regelverk som gäller inom detta område.

3.1. Skollagen

Skollagen (2010:800) stadgar att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Huvudmannen ska se till att:

- ▶ Det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever.
- ▶ Det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.
- ▶ Det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Huvudmannen eller personalen får inte utsätta ett barn för kränkande behandling. Den personal som får kännedom om att ett barn anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. Denne är i sin tur skyldig att anmäla det till huvudmannen, som är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

3.2. Diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen (2008:567) syftar till att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Enligt diskrimineringslagen får den som bedriver verksamhet enligt skollagen inte diskriminera något barn eller någon elev. Utbildningsanordnaren ska vidta åtgärder för att förebygga och förhindra att något barn som deltar i eller söker till verksamheten utsätts för trakasserier som har samband med diskrimineringsgrunderna.

Utbildningsanordnaren ska varje år upprätta en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att dels främja lika rättigheter och möjligheter för de barn som deltar i eller söker till verksamheten, dels förebygga och förhindra trakasserier. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som utbildningsanordnaren avser att påbörja eller genomföra under det kommande året. En redovisning av hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

3.3. Förordning om barns och elevers deltagande

Enligt förordningen (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med planer mot diskriminering och kränkande behandling ska den plan mot kränkande behandling som ska upprättas enligt skollagen och den likabehandlingsplan som ska upprättas

enligt diskrimineringslagen upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen vid den verksamhet för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av barnens deltagande ska anpassas efter deras ålder och mognad.

3.4. Läroplan för grundskolan, reviderad 2015

Läroplanen anger utbildningens värdegrund. Utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom skolan ska också främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö.

Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Alla som arbetar i skolan ska aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling.

3.5. Skolverkets allmänna råd om arbetet mot kränkande behandling

Skolverket tar fram allmänna råd. De är rekommendationer till hur skolor ska tillämpa förordningar och föreskrifter. Råden ska följas om skolan inte handlar på ett annat sätt som gör att kraven i bestämmelserna uppfylls. Skolverkets allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (2014) innehåller råd om hur arbetet för att främja lika rättigheter och möjligheter samt förebygga, utreda, anmäla och åtgärda trakasserier och kränkande behandling ska genomföras. Ett utdrag ur de allmänna råden ligger som bilaga till rapporten.

4. Granskningsresultat barn- och skolnämnd Lund stad

4.1. Nämndens övergripande process kring likabehandlingsarbetet

Barn- och skolnämnd Lund stad har delegerat följande punkter till förskolechef och rektor¹:

- ▶ Årligt upprättande av plan mot diskriminering och kränkande behandling (skollagen 6 kap. 8 §).
- ▶ Utredning och vidtagna åtgärder vid anmälan om kränkande behandling (skollagen 6 kap. 10 §).

I intervju med förvaltningen framkommer att det finns en uppbyggd stödstruktur för skolledare inom barn- och skolnämnd Lund stad på kommunens intranät. Den övergripande processen gäller både inom förskola och skola och har utvecklats under 2015. Processen framgår av bilden nedan. De blå rutorna går att klicka på och då kommer en sida med en beskrivning kring momentet, tillgängliga arbetsdokument samt relaterat stödmaterial.

Diskriminering och kränkande behandling - stödprocess

Figur: stödprocess för skolorna inom barn- och skolnämnd Lund stad. Bild hämtad från Lund stads intranät, där stödmaterialen ligger.

4.2. Nämndens förebyggande och främjande insatser

4.2.1. Iakttagelser

Kartläggningar av skolornas arbete med värdegrundsfrågor samt elevernas trivsel och trygghet

¹ Hämtat från delegationsplan fastställd av barn- och skolnämnd Lund stad 2016-03-30.

I resultaten från Lunds ungdomsenkät (LUNK) 2015 för skolorna inom båda barn- och skolnämnderna i Lund framgår att andelen elever som tycker sig blivit kränkta, fått till exempel knuffar, hot, svordomar, grimaser, lappar, av annan elev ligger i snitt på 14 procent. I takt med stigande ålder sjunker andelen. Det är i snitt 8 procent av eleverna som anser att skolpersonal kränkt dem, fått till exempel knuffar, hot, svordomar, grimaser, lappar. I resultatsammanställning från LUNK 2016 för barn- och skolnämnd Lund stad framgår att 14,7 procent av eleverna i årskurs 8 känner sig kränkta av annan elev och 3,3 % känner sig kränkta av skolpersonal.

I Skolinspektionens elevenkät genomförd med åk 9 i Lunds kommun² 2015 anger följande andel av eleverna att påståendena nedan stämmer ganska dåligt/stämmer inte alls:

- ▶ I min skola pratar vi om jämställdhet mellan könen: 38 procent
- ▶ Mina lärare ger killar och tjejer samma förutsättningar: 28 procent
- ▶ I min skola respekterar elever och lärare varandra: 30 procent
- ▶ I min skola följer eleverna de ordningsregler som finns: 39 procent
- ▶ I min skola är vi elever med och bestämmer vilka ordningsregler vi ska ha: 57 procent
- ▶ Min skola arbetar aktivt med att förhindra kränkningar: 25 procent
- ▶ De vuxna på skolan reagerar om de får reda på att en elev har blivit kränkt: 24 procent

Även om dessa resultat inte kan anses vara allmängiltiga då de ger en samlad bild för hela kommunen visar granskningar av enkätsammanställningar från Skolinspektionen för enskilda skolor att det finns flera skolor inom barn- och skolnämnd Lund stad där de övergripande kommunresultaten stämmer relativt väl överens med den enskilda skolans resultat.

Insatser från nämnden

Barn- och skolnämnd Lund stad har i maj 2015 tagit fram ett analysstöd för likabehandlingsarbetet, bland annat frågor att arbeta med för respektive förskola och skola. Exempel på frågor som finns med är "Hur arbetar vi för att förskolan/skolan ska vara en trygg plats för alla barn?". Analysstödet är avsett att fungera som stöd inför framtagandet av skolans/förskolans årliga plan. Analysstödet innehåller inte frågor kring hur skolan/förskolan kan utvärdera föregående års plan. Det finns även "förslag på fördjupningslitteratur" i analysstödet, där bland annat Skolverkets allmänna råd samt handledningen "Lika rättigheter i förskolan", framtagen av Diskrimineringsombudsmannen.

Vid samma tidpunkt har nämnden också tagit fram ett dokument vid namn "Råd och stöd vid skapandet av en plan mot kränkande behandling och diskriminering". Dokumentet genomgår bland annat översiktligt de delar som planen ska innehålla. Utvärdering av föregående års plan nämns kortfattat genom följande meningar: "Utgå från förra årets plan och utvärdera likabehandlingsarbetet på förskolan/skolan. Vad är kvar att göra? Nya mål och åtgärder". Dokumentet hänvisar inte till Skolverkets allmänna råd kring arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Kommunfullmäktige beslutade 2014-09-25 om att ge barn- och skolnämnderna och utbildningsnämnden i uppdrag:

- ▶ att ta fram en strategi med utbildningsinsatser som stöd för att hantera kränkningar och mobbning på internet,

² I dessa siffror ingår alltså både skolor inom barn- och skolnämnd Lund stad samt barn- och skolnämnd Lund öster.

- ▶ att uppmana skolledningarna vid Lunds förskolor och skolor att arbeta in nätmobbing och utsatthet på digitala medier i sina likabehandlingsplaner och planer mot kränkande behandling, samt
- ▶ att ge barn- och skolnämnderna i uppdrag att tillsammans med socialnämnden ta fram konkreta verktyg för föräldrar till barn från och med förskoleåldern som stöd kring frågor om vad som händer på nätet.

Barn- och skolförvaltningarna har med bakgrund i detta uppdrag gemensamt utvecklat frivilliga utbildningsinsatser för samtliga skolor gällande nätkränkningar. Det konstateras dock i tjänsteskrivelse 2016-05-25 att utbildningen varit mindre välbesökt och att utformningen av den därför behöver utvärderas. De övriga två punkterna har vid tidpunkten för framtagandet av tjänsteskrivelsen vad vi kan se inte förverkligats.

I övrigt ligger arbetet med förebyggande och främjande insatser på respektive förskole- och skolenhet utifrån enhetens kartlagda behov.

4.2.2. Bedömning

Vår bedömning är att barn- och skolnämnd Lund stad bedrivit ett aktivt arbete med att ta fram process och stödmaterial för arbetet med att främja likabehandling och motverka kränkande behandling. Vi ser dock att dokumentet "*Råd och stöd vid skapandet av en plan*" till viss del överlappar de nationellt framtagna handledningar som finns och som kan tjäna som ett gott stöd i sig, till exempel från Skolverket samt Diskrimineringsombudsmannen. Detta kan medföra en risk att det egna stöd materialet blir onödigt omfattande, att det blir känsligt för ändrade viljeriktningar mm. på nationell nivå, och i värsta fall att det egna materialet krockar med vad som anges i de nationella handledande dokumenten.

4.3. Nämndens arbete avseende att upptäcka kränkande behandling

4.3.1. Iakttagelser

Det finns två gemensamt framtagna blanketter inom förvaltningen avseende anmälan av kränkande behandling:

- ▶ anmälan till förskolechef/rektor
- ▶ anmälan till huvudmannen om diskriminering eller kränkande behandling

Utöver dessa blanketter finns det ett dokument vid namn "*Arbetsrättslig hantering i samband med misstanke om kränkning av barn*", som syftar till att vägleda förskolechef i de fall kränkningen är utförd av personal. Vi har inte tagit del av något motsvarande dokument gällande grundskola.

Utvecklingsledare på förvaltningen sammanställer aktuella anmälningar kring kränkande behandling. Dessa redovisas till nämnden varje månad. I intervju med nämnden framgår även att återkoppling kring anmälningar sker månadsvis, men att det är svårt att göra en analys utifrån antalet anmälningar. Detta då ett ökat antal anmälningar från en enskild skola snarare kan tyda på att denna skola har förbättrat sina rutiner kring att anmäla samtliga fall av kränkande behandling och diskriminering till nämnden. I intervju med förvaltningen framkommer också att de tror att vissa skolor har bättre rutiner kring anmälningar.

Nämnden har tagit fram ett dokument med definitioner av olika begrepp, såsom diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. Dessa riktar sig dock endast till

förskolan, utifrån hur det är formulerat. I intervju med förvaltningen anges att förvaltningen inte kan avgöra åt förskolorna och skolorna vad de ska anmäla eller inte, utan att de istället tar upp exempel på vad som är kränkningar i dokumentet med definitioner. I den beskrivande texten till det stödmaterial som ligger på kommunens intranät står det även följande: *"Det är barnets/elevens upplevelse av kränkningen/diskrimineringen som ska anmälas, det vill säga den vuxnes tolkning av händelsen."* Det framstår som oklart vad som menas med denna formulering, då de båda bisatserna motsäger varandra.

Vi noterar vidare att det i Skolverkets allmänna råd anges att så snart huvudmännen eller någon ur personalen får signaler om att ett barn eller en elev känner sig kränkt så måste de agera. De allmänna råden innehåller därtill också definitioner.

Presidieutskottet anger att de involveras i enskilda ärenden vid behov och att det finns tydliga rutiner kring att all form av diskriminering och kränkande behandling ska anmälas till huvudmannen. I ett rutindokument framtaget av en skola anges dock följande: *"Våra politiker gör uppföljningar på antal kränkningar. Då redovisas antal kränkningar som en klumpsumma från varje skola. De tar inte upp enskilda kränkningar eller elever. De önskar få en bild över vilka skolor som har problem med kränkningar."* Vi kan inte heller se att det finns framtagna rutiner eller dokumentation kring att nämnden involveras gällande enskilda ärenden.

Vi har inte tagit del av information eller dokumentation kring hur nämnden i övrigt arbetar för att säkerställa ett ändamålsenligt arbete gällande att upptäcka kränkande behandling. Enligt uppgift framkommer dock att nämnden är nöjd med den information de får om enskilda kränkningssärenden. Denna information ges muntligt.

Mycket av ansvaret kring arbetet med att upptäcka kränkande behandling ligger på skolledare och personal, då det är dessa som arbetar i verksamheten. Till exempel handlar det om att ha uppsikt över de utrymmen där barn och elever befinner sig. I de likabehandlingsplaner vi tagit del av finns olika tillvägagångssätt för att förebygga och upptäcka kränkande behandling dokumenterade. Till exempel anges i en plan att det ska finnas hög vuxennärvaro på rasterna och därför upprättas rastvärdsscheman.

4.3.2. Bedömning

Vår bedömning är att nämnden har en ändamålsenlig rutin kring anmälan av kränkande behandling. Vi noterar dock att förvaltningen uttrycker att det är upp till varje enskild skola att definiera vad som är kränkande behandling samt att det i skrift anges att det är den vuxnes tolkning av händelsen som ska anmälas. Här vill vi poängtera att de nationella styrdokumenterna tydligt säger att eleven/barnets *upplevelse* av att känna sig kränkt ska vara grund för aktivitet från skolans/förskolans sida, och att det är viktigt att nämnden tydligt förmedlar denna signal till såväl personal som till elever och barn.

4.4. Nämndens arbete avseende att utreda och åtgärda kränkande behandling

4.4.1. Iakttagelser

Nämnden har en gemensam blankett vid namn *"Utredning och åtgärder för att förhindra diskriminering och kränkande behandling i framtiden"*. Här finns en ruta för fritext angående utredningen och en ruta för åtgärderna. Blanketten har även plats för datum och rektors/förskolechefs underskrift. Vi noterar att formuleringen "i framtiden" signalerar att det även rör sig om förebyggande arbete, vilket inte är fallet.

Det är även framtaget en gemensam checklista vid utredning, som anger vad som är viktigt för förskolechef/rektor att tänka på i samband med utredningen. Där anges bland annat att åtgärderna måste följas upp och om de inte hjälpt måste andra åtgärder sättas in. På den framtagna blanketten noterar vi dock att det inte ska dokumenteras när uppföljning ska ske.

Enligt uppgift från rektorerna följer inte nämnden de enskilda ärendena. Rektorerna skickar in en anmälan till förvaltningen när det sker diskriminering eller kränkande behandling. Anmälningarna redovisas i nämnd månadsvis, men utredning och uppföljning av ärendena redovisas inte. En rektor menar att ingen frågar efter detta underlag. Denna rektor anger även följande:

Jag skickar direkt en anmälan om kränkande behandling till diariet. Sedan genomför jag en utredning. Därefter tar vi beslut om huruvida det är en kränkning eller inte. Det finns en utredningsblankett, men det finns ingen ruta som anger om ärendet är avslutat.

Enligt uppgift från förvaltningen finns det planer på att upprätta en tydlig rutin kring diarieföring av utredningar, men en sådan rutin finns inte i dagsläget. I Skolverkets allmänna råd anges att huvudmannen ska vara informerad och kunna följa och bedöma utvecklingen i varje enskilt fall av uppgivna trakasserier eller kränkande behandling. Därför är det viktigt att det finns fungerande system för rapportering och kommunikation om detta mellan enheten och huvudmannen. Huvudmannen kan dock delegera genomförandet av utredningen till rektorn eller förskolechefen eller annan personal, men även då måste huvudmannen hålla sig informerad om ärendet.

4.4.2. Bedömning

Vi bedömer att nämnden inte fullt ut har säkerställt en god kvalitet avseende att utreda kränkande behandling. Även om nämnden delegerat genomförandet av utredningar till rektorer och förskolechefer måste de hålla sig informerade om ärendena. Nämnden har ingen rutin för hur de tar del av de utredningar som genomförs, och på den blankett som tagits fram ska det varken dokumenteras hur uppföljning ska ske eller när ärendet är avslutat.

4.5. Nämndens uppföljning av arbetet med att motverka kränkande behandling och främja likabehandling

4.5.1. Iakttagelser

Intern kontroll avseende likabehandling

Likabehandling har funnits med i nämndens intern kontrollplaner för åren 2012, 2013 samt 2014. Enligt uppgift ansågs det därefter att åtgärderna säkerställts, och därför har inte området granskats under 2015 och 2016. Enligt intervju med förvaltningen är likabehandlingsplanerna dock åter planerade att vara ett kontrollmål i intern kontrollplanen för 2017.

I granskningsrapporten för intern kontroll 2014 anges följande gällande likabehandlingsplaner: "För att kunna följa upp de insatser som gjorts och vad de resulterat i gällande likabehandling och kränkande behandling på enhetsnivå bör dessa redovisas i det systematiska kvalitetsarbetet. Huvudmannen får då en bild om eventuella centrala insatser som kompetensutbildning inom området ska prioriteras". Detta har

dock inte genomförts, men det finns enligt uppgift planer på att utveckla detta inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Enligt intervju med förvaltningen finns det även planer på att sätta ett särskilt kontrollmål som handlar om att följa upp nätkränkningarna, då förvaltningen menar att andelen kränkningar som sker över nätet ökar.

I vår stickprovskontroll avseende skolornas likabehandlingsplaner ser vi att det brister när det gäller att ställa upp konkreta mål som utgår från kartläggningar av verksamheten. Med andra ord saknas det på vissa skolor en systematik när det gäller att analysera verksamhetens behov inom området och utifrån behoven formulera tydliga uppföljbara mål. Flera av planerna redogör endast för de aktiviteter som genomförts och ska genomföras. Planerna anknyter inte till vilka resultat dessa insatser förväntas leda till eller varför aktiviteterna genomförs. Vi ser dock också exempel på ändamålsenliga planer, där det finns en tydlig koppling mellan den kartläggning som genomförts och de mål som sätts upp samt en plan för hur målen ska följas upp.

Vid en granskning av skolornas och förskolornas hemsidor ser vi att flera av de likabehandlingsplaner som ligger där är inaktuella. I några fall ligger planer för läsåret 2015/16, medan det i något fall även ligger en plan från 2014. De ska enligt skollagen uppdateras årligen och gäller alltså endast för ett år i taget. I Skolverkets allmänna råd anges att det är angeläget att planerna alltid är tillgängliga för alla. Då en inaktuell plan inte är giltig kan planerna därmed inte anses vara tillgängliga.

Systematiskt kvalitetsarbete avseende likabehandling

Barn- och skolnämnd Lund stads samlade systematiska kvalitetsarbete dokumenteras i nämndens årsanalys i form av nämndens förvaltningsberättelse. I intervju med nämnden framkommer att de tar del av kvalitetsrapporter från enheterna som beskriver värdegrundsarbetet. Nämnden anger ett antal olika sätt som de får information genom: kvalitetsredovisning, årsanalys, intern kontroll, särskilda uppdrag samt seminarier och presentationer. Därtill deltar de i kvalitetsdialoger i samband med kvalitetsredovisningen.

I intervju med förvaltningen framkommer att det finns planer på att skolornas kvalitetsrapporter ska ha ett avsnitt kring uppföljning av likabehandlingsplanen samt skolans arbete mot kränkande behandling. Detta redovisas dock inte i nuläget, såvida inte skolorna själva lyfter det.

I nämndens årsredovisning 2015 ges en mycket positiv bild av arbetet med likabehandling och mot kränkande behandling på skolorna inom barn- och skolnämnd Lund stad. Bland annat anges följande:

”Inom Barn- och skolförvaltning Lunds stad gör vi bedömningen att våra skolor upplevs som mycket lugna och trygga med hög trivsel. Resultatet mäts via enkäter, observationer, dokumentation och utvecklingssamtal.”

Den enda reflektion som finns kring gemensamma utvecklingsområden avseende detta anges i följande mening:

”Måluppfyllelsen är hög inom värdegrundsområdet men kan utvecklas genom att personalen ännu mera reflekterar och analyserar sina egna föreställningar om manligt och kvinnligt och arbetar tydligare för jämställdhet mellan pojkar och flickor.”

I övrigt anges ett antal aktiviteter som anses ha bidragit till det positiva resultatet, bland annat följande:

- ▶ I samband med högre personaltäthet har det skapat större trygghet bland eleverna, rastaktiviteter har införts, större fokus på elevråd och ett aktivt arbete med delaktighet och inflytande.
- ▶ Det finns ett årligt återkommande arbete med att identifiera och förebygga platser på skolan som upplevs som otrygga. Man arbetar aktivt med att identifiera situationer där det kan behövas vuxenstöd för att säkerställa elevernas trygghet och studiero.
- ▶ Alla förskolor och skolor arbetar aktivt med sina likabehandlingsplaner och med stöd av dessa sätts tydliga mätbara mål upp. Alla barn och vuxna möts med respekt och blir lyssnade på både inom förskolan och skolan.
- ▶ Förskolornas systematiska arbete med att utvärdera och analysera resultaten gällande arbetet med normer och värden har under året inneburit ett fördjupat arbete kring anknytningsteorier, barnkonventionen samt att personalen fått utbildning gällande HBTQ frågor.

Förvaltningen har som en del av sitt systematiska kvalitetsarbete regelbundna dialoger mellan förvaltningsledning och respektive skolledning. En av dessa dialoger kallas enligt uppgift för "LUNK-dialog". I dialogen förs samtal om enskild skolas enkätresultat, bland annat om det uppkommit uppgifter kring att elever upplever sig kränkta av andra elever eller av skolpersonal. Enligt uppgift är skolledarnas svar genomgående att de känner till problematiken och jobbar med den.

4.5.2. Bedömning

Vi bedömer utifrån det underlag vi mottagit att nämnden inte tillräckligt aktivt följer upp arbetet med att motverka kränkande behandling och främja likabehandling. Detta då vi ser att flera av de likabehandlingsplaner vi granskat brister avseende en tydlig analys och tydliga mål med koppling till verksamhetens konstaterade behov inom området. Vi ser också att många planer på förskolornas och skolornas hemsidor är inaktuella, vilket vi bedömer inte är förenligt med de nationella styrdokumentens formuleringar kring att planerna ska vara tillgängliga och välkända för alla barn, elever och vårdnadshavare.

I nämndens årsanalys för 2015 ges en mycket positiv återkoppling kring att skolorna inom nämnden är mycket lugna och trygga med hög trivsel. I enkätundersökningar (se avsnitt 4.2.1) framkommer dock bland annat att 14 procent av eleverna anser sig ha blivit kränkta av andra elever. Vi bedömer att det är positivt att enkätresultaten lyfts i enskilda dialoger med respektive skolledare, men vi ser inte att nämnden på en övergripande nivå systematiskt och kritiskt analyserar de utvecklingsområden samt tillhörande åtgärder som eventuellt bör bedrivas inom detta område.

5. Granskningsresultat barn- och skolnämnd Lund öster

5.1. Nämndens övergripande likabehandlingsarbete

Barn- och skolnämnd Lund öster har delegerat följande punkt till förskolechef och rektor³:

- ▶ Utredda och vidta åtgärder vid kränkande behandling (skollagen 6 kap. 10 §).

Skollagen 6 kap. 8 § anger att huvudmannen årligen ska se till att det upprättas en plan mot kränkande behandling. Vi noterar att detta ej är delegerat till rektor/förskolechef. Samtidigt noterar vi att enheterna själva tar fram dessa planer och att beslut om dessa ej tas av nämnd.

Barn- och skolnämnd Lund öster har 2006 antagit ett dokument vid namn "*policy angående likabehandling av barn och elever, samt förebyggande mot kränkande behandling av barn och elever*". Dokumentet är senast reviderat i mars 2015. I början av policyn anges följande under "Bakgrund":

Trakasserier, sexuella trakasserier, diskriminering eller annan kränkande behandling tolereras inte inom Barn- och skolförvaltning Lund Östers verksamhet. Inga barn eller elever ska utsättas för detta. Sådan behandling ska förebyggas och motverkas i samverkan mellan skolledning, medarbetare, elever, barn och vårdnadshavare. Alla medarbetare och samtliga barn och elever inom förvaltningens verksamhet förväntas känna till och följa denna policy.

Dokumentet delas därefter in under följande övergripande rubriker:

- ▶ Definitioner
- ▶ Åtgärder för en säker och trygg arbetsmiljö
- ▶ Anmälan om kränkande behandling
- ▶ Likabehandlingsplan
- ▶ Utbildning
- ▶ Delaktighet och medverkan
- ▶ Samverkan
- ▶ Uppföljning
- ▶ Tillämpliga bestämmelser (härefter följer även olika aktuella lagtexter)

Utvalda delar i policyn kommer behandlas i kommande avsnitt.

5.2. Nämndens förebyggande och främjande insatser

5.2.1. Iakttagelser

Kartläggning av elevernas trivsel och trygghet

I barn- och skolförvaltning Lund öster svarssammanställning av Lunds ungdomsenkät (LUNK) för 2016 framkommer att elva procent av eleverna upplever sig kränkta av annan elev och två procent upplever sig kränkta av skolpersonal. Detta gäller både för eleverna i årskurs 5 och årskurs 8. I nämndens årsanalys 2015 framgår att skolorna under läsåret 2015/16 har gjort drygt 280 anmälningar om kränkningar till barn- och skolnämnden, varav nästan hälften rör fysisk kränkning (slag och knuffar) respektive

³ Hämtat från delegationsordning fastställd av barn- och skolnämnd Lund öster 2015-10-21.

verbal kränkning (hot, svordomar, öknamn). I flera fall handlar det om både fysisk och verbal kränkning.

Vi hänvisar även till avsnitt 4.2.1, då den statistik som kommer från LUNK-sammanställningen 2015 samt Skolinspektionens enkät också gäller skolorna inom barn- och skolnämnd Lund öster.

Förebyggande arbete i policyn

De delar i nämndens policydokument som berör förebyggande insatser faller in under avsnitten om "Åtgärder för en säker och trygg arbetsmiljö", "Likabehandlingsplan" samt "Utbildning".

Under "Åtgärder för en säker och trygg arbetsmiljö" anges följande:

Planering och organisering av arbetet i förskola, skola och fritidshem ska ske på ett sådant sätt, så långt som det är möjligt, att det förebygger diskriminering och kränkande behandling av barn och elever. Rektor eller rektor tillika förskolechef inom respektive ansvarsområde ska tillsammans med medarbetarna och barnen/eleverna, aktivt verka för att förebygga att någon utsätts för sådan behandling inom förvaltningens verksamhet. Även barnens vårdnadshavare bör involveras i detta arbete.

Det står dock i detta avsnitt inte något om hur det förebyggande arbetet bör utformas. Under "Likabehandlingsplan" nämns att de lokala likabehandlingsplanerna ska omfatta rektor tillika förskolechefs ansvar, medarbetarnas ansvar, barnens/elevernas ansvar, riskbedömning, akuta och förebyggande åtgärder, rutiner för kontakter med andra myndigheter samt rutiner för hantering av mobbning. Det anges även att likabehandlingsplanen ska innehålla en redogörelse för vilka åtgärder för främjande av likabehandling och förebyggande av trakasserier som har genomförts och är planerade att genomföras. Det hänvisas vidare till ett antal checklistor som ligger på kommunens intranät. I policyn nämns det digitala verktyget "Plan för skolan", framtaget av diskrimineringsombudsmannen, som ett sätt att ta fram en likabehandlingsplan på.⁴

Under utbildning anges att "rektor/rektor tillika förskolechef ska bevaka aktuellt kurs- och utbildningsutbud avseende diskriminering och annan kränkande behandling och ansvarar för att medarbetarna och elevskyddsombuden får ta del av det som är angeläget för verksamheten" samt att "rektor/rektor tillika förskolechef ansvarar för att nyanställda medarbetare informeras om gällande likabehandlingsplan och lagstiftningen på området".

I den granskning som genomfördes 2008 var en av rekommendationerna att barn- och skolnämnd Lund öster borde uppdatera sin policy så att den innefattade även de delar som gäller riskanalys och inventeringar. I våra iakttagelser ser vi att riskbedömning nämns avseende likabehandlingsplanen (se ovan kring vad planen ska innehålla) samt att det anges att "varje plan ska utgå från en kartläggning på den enskilda enheten och verksamheten". Vi konstaterar därmed att policyn har uppdaterats utifrån den då föreliggande rekommendationen.

I intervju med en rektor uppges att rektorerna varit sparsamt delaktiga i arbetet med policyn, men att den är tillämpbar och ändamålsenlig för det vidare arbetet med de likabehandlingsplaner som ska upprättas på enhetsnivå (se längre ned).

Kvalitetssäkringsmall

⁴ Se www.planforskolan.se

Barn- och skolförvaltning Lund öster har tagit fram ett dokument vid namn "Kvalitetssäkringsmall - Likabehandlingsplan/plan mot kränkande särbehandling", daterat 2016-03-16. Dokumentet innehåller en längre checklista där rektor kan stämna av om likabehandlingsplanen uppfyller ett antal kriterier, till exempel "målen för kommande år utgår från diskrimineringsgrunderna/kränkande behandling/trakasserier och är tydligt formulerade och utvärderingsbara".

Arbets- och samverkansformer i det förebyggande arbetet

Det främjande och förebyggande arbetet har fokuserats i ett antal förvaltningsövergripande sammanhang. Under våren 2016 ägnades ett av de månatliga skolledarforum som samlar rektorer och förskolechefer till frågor inom det aktuella området. Vid sidan av detta lyfts frågor om policyn och checklistan (se längre ned) på området varje år på skolledarforum. Juridisk utbildningsinsats med jurist från Barnombudsmannen har nyligen skett.

I nämndens kontinuerliga träffar med varje teams skolledare (utvecklingsdagar en halv dag varje termin) har anmälningarna till nämnden dryftats ur ett normkritiskt perspektiv.

En rektor anger i intervju att hon suttit ner med politikerna vid ett tillfälle och haft en dialog kring vad som fungerar och inte fungerar. Hon menar också att de haft många sittningar med förvaltningen där de jobbat med frågor kring likabehandling och kränkande behandling. Denna rektor anser att hon får det stöd hon behöver från förvaltningen. Som system på den egna skolan anger rektorn att varje lärare dokumenterar samtliga incidenter i klassrummet. På vis kan lärare och rektor få en överblick över det som även ter sig som bagatellartade incidenter, och se om exempelvis vissa elever är särskilt utsatta.

De tre förskolecheferna inom team Södra Sandby har skapat ett nätverk där ett antal utvecklingsgrupper initierats. En av dessa gäller likabehandling och diskriminering. Här ingår både barnskötare och förskollärare från olika personalgrupper. Detta startar från och med höstterminen 2016. Arbetet diskuteras i mötet mellan teamcheferna, som sker varje vecka. I utvecklingsgruppen som arbetar med likabehandling har stöd getts från utvecklingsledare från förvaltningen.

På skolorna finns trygghetsråd eller motsvarande, där eleverna är representerade. Som exempel på uppgifter anges att föreslå revidering av likabehandlingsplanen med remisser från föräldrar (forum för samråd), elevhälsa, elever (antingen via elevrådet eller via klasserna), och arbetslag. Råd jobbar också förebyggande för att upptäcka och kartlägga utvecklingsområden. Tillbudsrapporter och trivselenkäten uppges i en enhet vara källor för det förebyggande arbetet.

Andra organisationsformer som förs fram som viktiga i sammanhanget är elevråd och antimobbingteam. I det förebyggande och åtgärdande arbetet kring kränkande behandling påtalas i en rektorsintervju att närpolisen utgör ett mycket bra stöd. Här påtalas också att systemet med socionom i skolan (organisatoriskt tillhörande socialtjänsten) fungerar bra.

Inom förskolan ges exempel på främjande och förebyggande insatser i form av dialog och träning i hur man är, lyssnar och respekterar, både mellan personal och i förhållande till barnen. I det aktuella teamet uppges att det sker ett ömsesidigt lärande kring arbetssätten mellan enheterna. Beprövat och validerat arbetsmaterial används. Stöd tas även i diskrimineringsombudsmannens material, i BRUK (skolverkets verktyg för självskattning), samt i specialpedagogiska skolmyndighetens verktyg.

Barn- och skolnämnd Lund öster har även fått uppdrag från kommunfullmäktige avseende Insatser kring kränkningar på nätet. Se redogörelse kring detta i avsnitt 4.2.

5.2.2. Bedömning

Av vad som framgår gör vi bedömningen att de övergripande styrdokumenterna samt gemensamma utbildningsinsatser och samverkansformer utgör en ändamålsenlig grund för det främjande och förebyggande arbetet ute i enheterna.

Angående det förebyggande och främjande arbetet i verksamheterna har vi endast stickprovvis och genom ett urval intervjuer fångat exempel på vad som sker. Här kan vi dock, i linje med 2008 års granskning, konstatera att det finns exempel på ett aktivt och systematiskt arbete med stöd i beprövat material och med delaktighet från barn och elever.

I barn- och skolnämnd Lund östers delegationsordning är inte beslut angående upprättande av likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling delegerat till rektor, trots att enheterna själva upprättar dessa planer. Vi finner det därmed oklart vem som står för att upprätta dessa planer.

5.3. Nämndens arbete avseende att upptäcka kränkande behandling

5.3.1. Iakttagelser

I nämndens policydokument (se avsnitt 5.1) finns definitioner avseende bland annat kränkande behandling. Det anges här att *"det är den drabbades upplevelse som definierar vad som utgör kränkande behandling"*. Det anges också följande i policyn:

Även om det är fråga om en bagatellartad händelse, som man anser vara utagerad, kan det vara bättre att anmäla händelsen till rektorn än att avstå från det. Rektor, som har huvudansvaret, får då avgöra hur händelsen ska hanteras. Upprepade bagatellartade händelser bör alltid anmälas till rektorn.

Enligt intervju med förvaltningen görs det årligen en sammanställning av de kränkningar som rapporteras till nämnden, där de från den senaste sammanställningen kan se att fysiskt våld är överrepresenterat. Anmälningarna rapporteras även till nämnden varje månad, och dessa går att följa löpande i diariesystemet. Enligt förvaltningen säger dock inte antalet kränkingsanmälningar särskilt mycket, då det är beroende bland annat av hur rutinerade skolorna är gällande rapportering av ärenden samt vilka ärenden som rapporteras.

I intervju framkommer även att redovisning sker på varje nämndsmöte utifrån en sammanställning från de fyra områdena inom barn- och skolnämnd Lund öster. Sammanställningen innehåller vilken form för kränkning det är, om det är ett nytt eller pågående ärende, samt vilka åtgärder som vidtagits. Nämnden för sedan en diskussion utifrån sammanställningen, men de enskilda ärendena är sekretessbelagda och granskas enskilt vid behov.

I intervju vid en enhet uppger rektor att det under de senaste decennierna inte varit vidare stökigt, men att det innan dess finns en historia av mer oroligheter. Det sker tillbud, incidenter och kränkningar, och rektor uppger att den vanligaste formen är verbal. Nätmobbingen är enligt vad som framkommer inte särskilt utbredd; konflikter kan dock ha startat i sociala medier, men det är när man sedan träffas som det kan ha resulterat i verbala eller fysiska händelser.

I stickprov gällande utvalt ärende kring kränkande behandling som vi granskat⁵ ser vi att det föreligger ett föreläggande från Skolinspektionen avseende att vidta följande åtgärder:

- ▶ Säkerställa att personal anmäler till förskolechef när det framkommer att uppgifter om att ett barn anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten (6 kap. 10 § skollagen).
- ▶ Säkerställa att förskolechef anmäler till huvudmannen när det framkommer uppgifter om att ett barn anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten (6 kap. 10 § skollagen).

I den samlade bedömningen i det enskilda ärendet finner Skolinspektionen att huvudmannen inte följt lagstiftningens krav på anmälan till förskolechef och huvudman om att ett barn anser sig vara utsatt för kränkande behandling. Skolinspektionen förelägger därmed Lunds kommun att senast den 16 december 2016 vidta åtgärder så att skollagens krav på att motverka kränkande behandling uppfylls.

5.3.2. Bedömning

Vi bedömer att nämnden förmedlar en tydlig definition av vad som är att betrakta som kränkande behandling, att denna har den utsattes upplevelse som utgångspunkt, och att detta är i linje med vad föreskrifter och rekommendationer anger. Vi gör bedömningen att nämnden på ett godtagbart sätt vinnlagt sig om att mängden och arten av upptäckta och rapporterade kränkningar kontinuerligt blir återrapporterade. Vi ser dock att Skolinspektionen anmärker avseende brister gällande ett enskilt fall när det gäller anmälan till huvudmannen. Med utgångspunkt i detta bedömer vi att nämnden inte till fullo säkerställt att rutinen för anmälan är levandegjord i verksamheterna. Vi gör inte i granskningen anspråk på att bedöma den enskilda enhetens arbete för att upptäcka kränkande behandling.

5.4. Nämndens arbete avseende att utreda och åtgärda kränkande behandling

5.4.1. Iakttagelser

I policyn anges att:

Det finns inga bestämmelser om när vårdnadshavarna ska kontaktas när det gäller kränkningar. [...] Det är viktigt att man i varje enskilt fall när det gäller kränkningar gör en bedömning när vårdnadshavarna ska kontaktas. Är det fråga om upprepade bagatellartade händelser eller en allvarlig händelse bör vårdnadshavarna alltid kontaktas. I vart fall ska vårdnadshavarna kontaktas när en utredning inleds. Det är inte bra om vårdnadshavarna får reda på kränkande händelser endast av barnet och inte av skolans personal.

I Skolverkets allmänna råd anges det dock på s. 34 att "om ett barn eller en elev upplever sig ha blivit utsatt för trakasserier eller kränkande behandling är det viktigt att berörda vårdnadshavare informeras så fort som möjligt."

Barn- och skolförvaltning Lund öster har tagit fram en rutin kring hur anmälan av åtgärder ska ske till förvaltningen. I rutinen anges att rektor fortlöpande ska registrera händelser i ett arbetsdokument under en månad. Varje förskolechef och rektor har ett eget diarienummer i diariesystemet för anmälan av åtgärder mot kränkande behandling

⁵ Skolinspektionens diarienummer: 41-2016:2922

till huvudmannen. Förvaltningen kan omgående ta fram rektors registrerade anmälningar. Arbetsdokumentet upprättas sedan till handling i diariesystemet och sekretessmarkeras.

Rutinen anger också att följande uppgifter ska finnas med:

- ▶ datum för när arbetsdokumentet upprättas till handling,
- ▶ datum för händelsen,
- ▶ om det är ett nytt eller fortsatt ärende,
- ▶ om händelsen har åtgärdats och anses färdigbehandlad,
- ▶ samtliga inblandade barns/elevens för- och efternamn (för att huvudmannen ska kunna följa barnen/eleverna om de återkommer vid fler händelser),
- ▶ huruvida det rör sig om kränkningar eller trakasserier, samt
- ▶ en beskrivning av vilka åtgärder som har vidtagits.

Ovanstående rutin innebär att förvaltning och nämnd kan följa enskilda ärenden och kan därmed också notera när ärenden avslutats.

5.4.2. Bedömning

Vi bedömer att nämndens rutin för anmälan av åtgärder är ändamålsenlig då den ger nämnden möjlighet att följa de åtgärder som vidtas i de enskilda ärendena, samt se när ett ärende är avslutat.

Vi bedömer dock att barn- och skolnämnd Lund östers policy inte fullt ut är förenlig med det som anges i Skolverkets allmänna råd angående när vårdnadshavare ska kontaktas. I policyn hänvisas till att förskolechef/rektor själv ska göra en bedömning kring när vårdnadshavare ska kontaktas. I de allmänna råden anges dock att det alltid är viktigt att berörda vårdnadshavare informeras så fort som möjligt.

5.5. Nämndens uppföljning av arbetet med att motverka kränkande behandling och främja likabehandling

5.5.1. Iakttagelser

Barn- och skolnämnd Lund östers systematiska kvalitetsarbete dokumenteras i nämndens årsanalys i form av nämndens förvaltningsberättelse. Här genomgås de övergripande nationella målen (ur läroplan för förskola och grundskola) med en redogörelse för hur skolorna står i relation till dessa.

I årsanalys 2015 konstateras att det är ett generellt positivt resultat enligt genomförd enkätundersökning (LUNK), vilket enligt rektorernas analyser beror på ett systematiskt arbete med främjande och förebyggande arbete mot kränkningar och trakasserier. Följande exempel från skolornas arbete lyfts fram som framgångsfaktorer:

- ▶ Kartläggning av riskfaktorer på enskilda skolor tillsammans med eleverna eller kompetensutveckling av personal, elever och vårdnadshavare kring ex. nätmobbning.
- ▶ Extra fokus på likabehandlingsplanerna utifrån ett normkritiskt perspektiv.
- ▶ Temaveckor har genomförts på några enheter med fokus på kamratskap och omsorg om varandra.
- ▶ En skola har arbetat med ett ämnesövergripande projekt utifrån värdegrundsarbetet i syfte att öka tryggheten och trivseln på enheten.

- ▶ På en annan skola har eleverna arbetat i blandade grupper, vilket ökade relationerna mellan eleverna.
- ▶ Skolorna genomför trivselenkäter.
- ▶ Elevhälsoteamen träffats regelbundet för uppföljning av elevernas trygghet, trivsel och studiero.
- ▶ På några skolor finns en gemensam plan för övergångar mellan stadier och skolenheter och viss fadderverksamhet finns också.
- ▶ I de grupper där det behövs mer arbete, kan specialpedagog eller elevhälsoteamet kopplas in för observation, stöd och handledning. Dessutom görs i vissa situationer personalförstärkningar på kort sikt eller över längre tid.

Utifrån bland annat ovanstående resonemang dras i förvaltningsberättelsen slutsatsen att förskolor, skolor och fritidshem arbetar i rätt riktning kring målen som rör studiero och trygghet, respekt för andra människors egenvärde och att ta avstånd för förtyck och kränkningar. Det konstateras dock att det finns barn och elever som upplever att de blir utsatta för kränkningar och trakasserier. Som vidare åtgärder gällande detta föreslås i förvaltningsberättelsen att

- ▶ skolans personal enträget [bör] fortsätta föra samtal om de normer som styr verksamhetens form och innehåll och det förhållningssätt som präglar samspelet mellan skolans personal, mellan personal och elever och mellan elever.
- ▶ elevhälsans insatser [bör] följas upp och analyseras i verksamheternas systematiska kvalitetsarbete.

Uppföljning av likabehandlingsplaner

Granskning av likabehandlingsplaner ska göras inom ramen för nämndens intern kontroll 2016. I beskrivningen av kontrollmålet i tjänsteskrivelse beträffande nämndens intern kontrollplan 2016 anges följande:

Anmälningarna till skolinspektionen om kränkande behandling tenderar att öka. Barnperspektivet är viktigt i all vår verksamhet. Risk finns att handlingsplanerna är inaktuella och därmed följs inte skollag och diskrimineringslag. Även om handlingsplanerna uppdaterats är de inte alltid utlagda på hemsidan så föräldrar och elever vet vad som gäller.

Under "metod" anges att "*frågor om handlingsplanernas aktualitet ställs till skolledarna*". Kontrollen ska vara slutförd den 30 oktober 2016. Underlaget finns därmed inte tillgängligt vid tidpunkten för skrivandet av denna rapport.

I vår stickprovskontroll avseende skolornas likabehandlingsplaner ser vi att en stor del av dessa brister när det gäller att ställa upp konkreta mål som utgår från kartläggningar av verksamheten. Med andra ord saknas det på vissa skolor en systematik när det gäller att analysera verksamhetens behov inom området och att utifrån behoven formulera tydliga uppföljbara mål. Flera av planerna redogör endast för de aktiviteter som genomförts/ska genomföras och anknyter inte till vilka resultat dessa insatser förväntas leda till eller varför aktiviteterna genomförs. Vi ser dock också exempel på ändamålsenliga planer, där det finns en tydlig koppling till den kartläggning som genomförts och de mål som sätts upp samt en plan för hur målen ska följas upp.

I intervju ges exempel på att ett gemensamt grepp tagits i arbetet med likabehandlingsplaner på teamnivå; den första delen av planen är gemensam, och sedan har de respektive enheterna utarbetat enhetsvisa handlingsplaner, kartläggningar och mål etc. Som exempel framgår också vilka förväntningar som finns på olika aktörer utifrån deras respektive ansvar, till exempel vårdnadshavare och lärare. En av rektorerna uppger att planen hålls levande bland annat genom att den

varje år tas upp i klasserna. Elevrådsrepresentanterna vid enheten tar också upp i klasserna angående gången vid kränkande behandling.

Vid en granskning av respektive skolas och förskolas hemsidor ser vi att många av de likabehandlingsplaner som ligger där är inaktuella. I Skolverkets allmänna råd anges att det är angeläget att planerna alltid är tillgängliga för alla, vilket alltså inte stämmer i detta avseende.

5.5.2. Bedömning

Vi bedömer utifrån det underlag vi mottagit att nämnden inte tillräckligt aktivt följer upp arbetet med att motverka kränkande behandling och främja likabehandling. Detta då vi ser att flera av de likabehandlingsplaner vi granskat brister avseende en tydlig analys och tydliga mål med koppling till verksamhetens konstaterade behov inom området. Vi ser också att många planer på förskolornas och skolornas hemsidor är inaktuella, vilket vi bedömer inte är förenligt med de nationella styrdokumentens formuleringar kring att planerna ska vara tillgängliga och välkända för alla barn, elever och vårdnadshavare.

Vi bedömer att det är positivt att det genomförs en granskning kring likabehandlingsplanerna inom ramen för nämndens årliga interna kontroll. För att säkerställa kontinuiteten menar vi dock att sådana kontroller bör genomföras löpande som en del av nämndens systematiska kvalitetsarbete inom området, och alltså inte vara avhängig av att området prioriteras i den interna kontrollplanen.

I nämndens årsanalys för 2015 ges en positiv återkoppling kring att skolorna arbetar i rätt riktning avseende ett systematiskt främjande och förebyggande arbete. I enkätundersökningar (se avsnitt 4.2.1 samt 5.2.1) framkommer dock bland annat att 11 procent av eleverna anser sig ha blivit kränkta av annan elev. I detta avseende bedömer vi att nämnden inte i tillräckligt hög grad kritiskt analyserar de övergripande utvecklingsområden samt tillhörande åtgärder som eventuellt bör bedrivas inom detta område.

6. Sammanfattande bedömning

Vår sammanfattande bedömning är att barn- och skolnämnderna i delar bedriver ett ändamålsenligt arbete avseende likabehandling samt diskriminering och trakasserier. De respektive nämnderna har för skolor och förskolor gemensamma blanketter och stödmaterial, samt sammanställer och genomgår anmälningar avseende kränkande behandling och diskriminering. Nämnderna har dock sig emellan väsentligt skiljande rutiner och dokument inom ramen för detta arbete, där vi identifierat brister inom olika områden för respektive nämnd.

Gemensamt för båda nämnderna är att det finns brister både gällande innehåll och tillgänglighet för en del av förskolornas och skolornas likabehandlingsplaner. Vi ser därtill brister när det gäller nämndernas övergripande systematiska kvalitetsarbete avseende uppföljning av arbetet med att motverka kränkande behandling och främja likabehandling. I nämndernas respektive årsanalyser från 2015 förmedlas i förvaltningsberättelsen en mycket positiv lägesbedömning avseende skolornas och förskolornas arbete kring kränkande behandling. Det finns dock ingen djupare analys av, den till vissa delar iögonfallande, statistiken kring elevers upplevelser av kränkningar.

Vi noterar också att av de tre uppdrag som kommunfullmäktige gett barn- och skolnämnderna i september 2014 avseende kränkningar på nätet är endast ett förverkligat, avseende strategi med utbildningsinsatser (se avsnitt 4.2). De framstår som oklart vilka insatser som genomförts eller planerats avseende de övriga två uppdragen.

Barn- och skolförvaltningarna har med bakgrund i detta uppdrag gemensamt utvecklat frivilliga utbildningsinsatser för samtliga skolor gällande nätkränkningar. Det konstateras dock i tjänsteskrivelse 2016-05-25 att utbildningen varit mindre välbesökt och att utformningen av den därför behöver utvärderas. De övriga två punkterna har vid tidpunkten för framtagandet av tjänsteskrivelsen vad vi kan se inte förverkligats.

Inom barn- och skolnämnd Lund stad ser vi därtill brister när det gäller uppföljning av de anmälningar kring kränkande behandling som görs, då nämnden inte tar del av den vidare utredningen kring dessa.

Inom barn- och skolnämnd Lund öster ser vi otydligheter avseende vem som tar beslut kring likabehandlingsplaner och i policyn finns otydliga formuleringar kring när vårdnadshavare ska kontaktas. Nämnden har inte heller till fullo säkerställt att rutinen kring anmälan är levandegjord i verksamheterna.

Revisionsfråga	Svar
Har nämnderna säkerställt att det finns en god kvalitet vad gäller att <u>förebygga</u> kränkande behandling och främja likabehandling?	Delvis. Båda barn- och skolnämnderna har övergripande processer och styrdokument som utgör en ändamålsenlig grund för det främjande och förebyggande arbetet ute i enheterna. I barn- och skolnämnd Lund östers delegationsordning är inte beslut angående upprättande av likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling delegerat till rektor, trots att enheterna själva upprättar dessa planer. Vi

	finner det därmed oklart vem som ska upprätta sådana planer.
Har nämnderna säkerställt att det finns en god kvalitet vad gäller att <u>upptäcka</u> kränkande behandling?	Delvis. Vår bedömning är att båda nämnder har en ändamålsenlig upprättad rutin kring anmälan av kränkande behandling. Gällande barn- och skolnämnd Lund öster bedömer vi, med utgångspunkt i att Skolinspektionen gett ett föreläggande avseende brister i anmälningsförfarandet, att nämnden inte till fullo säkerställt att rutinen är levandegjord i verksamheterna. Gällande barn- och skolnämnd Lund stad bedömer vi att det finns en otydlighet kring definitionen av kränkande behandling. Även om kränkande behandling också kan upptäckas på annat sätt är eleven/barnets <i>upplevelse</i> av att känna sig kränkt alltid en giltig anledning till anmälan.
Har nämnderna säkerställt att det finns en god kvalitet vad gäller att <u>utreda och åtgärda</u> kränkande behandling?	Delvis. När det gäller barn- och skolnämnd Lund öster bedömer vi att nämndens rutin för anmälan av åtgärder är ändamålsenlig, då den ger nämnden möjlighet att följa de åtgärder som vidtas i de enskilda ärendena, samt se när ett ärende är avslutat. Vi bedömer dock att nämndens policy inte fullt ut är förenlig med det som anges i Skolverkets allmänna råd gällande när vårdnadshavare ska kontaktas. När det gäller barn- och skolnämnd Lund stad bedömer vi att nämnden inte fullt ut har säkerställt en god kvalitet avseende att utreda kränkande behandling. Nämnden har ingen rutin för hur de tar del av de utredningar som genomförs, och på den blankett som tagits fram ska det varken dokumenteras hur uppföljning ska ske eller när ärendet är avslutat.
Har nämnderna säkerställt att det finns en god kvalitet vad gäller att <u>följa upp</u> arbetet med att motverka kränkande behandling och främja likabehandling?	Nej. Avseende båda nämnderna bedömer vi att flera av de likabehandlingsplaner vi granskat har brister när det gäller en tydlig analys och tydliga mål med koppling till verksamhetens konstaterade behov inom området. Vi ser också att många planer på förskolornas och skolornas hemsidor är inaktuella, vilket vi bedömer inte är förenligt med de nationella styrdokumentens formuleringar kring att planerna ska vara tillgängliga och välkända för alla barn, elever och vårdnadshavare. Vi bedömer därtill att båda nämnder inte i tillräckligt hög grad kritiskt analyserar det

	underlag som insamlas, till exempel i form av elevenkäter, med fokus på nämndsövergripande utvecklingsområden samt tillhörande åtgärder.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi barn- och skolnämnd Lund stad att:

- ▶ Säkerställa att nämnden till samtliga skolor och förskolor förmedlar att elevens/barnets upplevelse av att känna sig kränkt är en tydlig grund för anmälan av kränkande behandling.
- ▶ Säkerställa att nämnden har en tydlig rutin kring hur de tar del av de utredningar kring diskriminering och kränkande behandling som skolor och förskolor genomför.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi barn- och skolnämnd Lund öster att:

- ▶ Säkerställa att det genom delegationsordning eller på annat vis framgår vem som tar beslut angående upprättande av likabehandlingsplan/plan mot kränkande behandling. Om detta delegeras, säkerställa att planerna anmäls till nämnden, så att nämnden förvissas sig om att det finns aktuella och ändamålsenliga planer.
- ▶ Säkerställa att det av nämndens beslutade dokument tydligt framgår att berörda vårdnadshavare ska informeras så fort som möjligt avseende ärenden gällande diskriminering och kränkande behandling.

Utifrån granskningsresultatet rekommenderar vi båda barn- och skolnämnderna att:

- ▶ Säkerställa ett ändamålsenligt arbete gällande att samtliga förskolors och skolors likabehandlingsplaner innehåller kartläggningar av verksamheten, en analys utifrån dessa kartläggningar samt tydliga och uppföljningsbara mål med koppling till verksamhetens konstaterade behov inom området.
- ▶ Genom rutin säkerställa att samtliga skolors och förskolors likabehandlingsplaner är uppdaterade och finns tillgängliga för barn/elever och vårdnadshavare.
- ▶ Utveckla nämndernas övergripande systematiska kvalitetsarbete inom området likabehandling samt diskriminering och kränkande behandling. Som en del av detta kritiskt analysera insamlat underlag (till exempel utifrån sammanställning av elevenkäter eller enheternas likabehandlingsplaner) med fokus på att identifiera eventuella nämndsövergripande utvecklingsområden.

Lund den 9 november 2016

Sara Shamekhi
EY

Erik Wesser
EY

Källförteckning

Intervjuade funktioner:

- ▶ Nämndspresidium barn- och skolnämnd Lund öster
- ▶ Förvaltningschef barn- och skolförvaltning Lund öster
- ▶ Utvecklingsledare med fokus på arbetet med kränkande behandling, barn- och skolförvaltning Lund öster
- ▶ Nämndspresidium barn- och skolnämnd Lund stad
- ▶ Förvaltningschef barn- och skolförvaltning Lund stad
- ▶ Biträdande förvaltningschef barn- och skolförvaltning Lund stad
- ▶ Utvecklingsledare med fokus på arbetet med kränkande behandling, barn- och skolförvaltning Lund stad
- ▶ Ett urval av förskolechefer och rektorer på förskolor och skolor inom barn- och skolnämnd Lund öster och barn- och skolnämnd Lund stad.

Dokument:

- ▶ Resultat och slutsatser Lunds ungdomsenkät (LUNK) 2015

Barn- och skolnämnd Lund stad

- ▶ Granskningsrapport för intern kontroll inom barn- och skolnämnd Lund stad. Tjänsteskrivelse 2014-11-25.
- ▶ Årsanalys 2015
- ▶ Lunkredovisning nämnden juni 2016
- ▶ "Barns integritet på nätet", uppföljning av motion från Petter Forkstam (MP). Tjänsteskrivelse 2015-03-03.
- ▶ Uppföljning "Barns integritet på nätet". Tjänsteskrivelse 2016-05-25.
- ▶ Analysstöd för likabehandlingsarbetet (2015-05-07)
- ▶ Arbetsrättslig hantering vid misstanke om kränkning av barn
- ▶ Blankett: Anmälan till förskolechef/rektor (2015-05-07)
- ▶ Blankett: Anmälan till huvudmannen om diskriminering eller kränkande behandling
- ▶ Blankett: Utredning och åtgärder för att förhindra diskriminering och kränkande behandling i framtiden
- ▶ Checklista vid utredning (2015-05-07)
- ▶ Definitioner av begreppen (2015-05-07)
- ▶ Diskriminering och kränkande behandling – processen på inloggad

- ▶ Råd och stöd vid skapandet av en plan mot kränkande behandling och diskriminering
- ▶ Ett urval av skolornas och förskolornas likabehandlingsplaner

Barn- och skolnämnd Lund öster

- ▶ Policy angående likabehandling av barn och elever, samt förebyggande mot kränkande behandling av barn och elever. Reviderad 2015-03-25.
- ▶ Rutin: Åtgärder mot kränkande behandling – anmälan till huvudman (2016-03-21)
- ▶ Kvalitetssäkringsmall – Likabehandlingsplan/plan mot kränkande särbehandling
- ▶ Årsanalys 2015
- ▶ Resultat LUNK 2016 Lund öster
- ▶ Ett urval av skolornas och förskolornas likabehandlingsplaner

Bilaga 1. Utdrag ur Skolverkets allmänna råd

Förbud mot diskriminering och kränkande behandling

1. Huvudmannen bör se till att varje verksamhet regelbundet kartlägger och analyserar sin organisation och sina arbetssätt för att försäkra sig om att det inte finns något som leder till eller riskerar att leda till diskriminering eller kränkande behandling.
2. Rektorn samt den övriga personalen bör vara särskilt uppmärksamma på om något barn eller elev utsätts för diskriminering eller kränkande behandling av personal i verksamheten.
3. Huvudmannen bör se till att det finns rutiner för hur man ska utreda, åtgärda och dokumentera om någon i personalen misstänks för att ha utsatt ett barn eller en elev för diskriminering eller kränkande behandling.

Att främja barns och elevers lika rättigheter och möjligheter

Det främjande arbetet bör:

1. bedrivas systematiskt och långsiktigt, rikta sig till alla samt vara en del i det vardagliga arbetet,
2. baseras på kunskap om hur diskriminering, trakasserier och kränkande behandling uppstår och vilka faktorer som skapar en trygg miljö där alla barn och elever blir respekterade som de är,
3. omfatta kompetensutveckling för personalen för att vid behov öka medvetenheten och kunskapen om diskriminering, trakasserier och kränkande behandling,
4. innebära att personalen ges tid att diskutera egna normer och attityder samt sådana som genomsyrar den pedagogiska verksamheten, samt
5. omfatta möjligheter för barn och elever att återkommande diskutera normer, attityder och hur goda relationer kan vårdas.

Att förebygga trakasserier och kränkande behandling

I det förebyggande arbetet bör ingå att:

1. regelbundet kartlägga barnens och elevernas trygghet och trivsel samt deras uppfattning om förekomsten av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling,
2. analysera kartläggningen för att identifiera risker för diskriminering, trakasserier och kränkande behandling,
3. i samband med analysen även utvärdera tidigare insatser för att förebygga diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling,
4. utifrån de identifierade riskerna formulera konkreta och uppföljningsbara mål för arbetet,
5. planera vilka insatser som ska genomföras under året för att nå målen och hur dessa ska följas upp och bestämma vem som ansvarar för respektive insats, samt
6. se till att eleverna är delaktiga i kartläggningen och i analysen av resultaten och när man avgör vilka insatser som ska sättas in.

Att upptäcka och anmäla trakasserier och kränkande behandling

1. Personalen bör ha god uppsikt över de utrymmen och platser där barn och elever befinner sig för att kunna upptäcka trakasserier och kränkande behandling.
2. Huvudmannen bör ha system och upprätta rutiner för hur en anmälan om trakasserier eller kränkande behandling ska göras så att den kommer såväl rektorn eller förskolechefen som huvudmannen till del.

3. Barn och elever samt deras vårdnadshavare bör få information om hur de ska rapportera när ett barn eller en elev upplever eller får kännedom om diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling.

Att utreda och dokumentera uppgifter om trakasserier och kränkande behandling

1. Huvudmannen bör se till att det finns en tydlig ansvarsfördelning för utredningen och att det finns tydliga rutiner för denna.
2. Utredningen bör allsidigt belysa vad som inträffat och innehålla en analys av orsakerna till det inträffade samt bör omfatta både den eller de som kan ha utfört kränkningen och den som har blivit utsatt.
3. Utredningen bör leda till att verksamheten får tillräckligt med information och kunskap om situationen för att kunna bedöma vilka åtgärder som måste vidtas för att få trakasserier eller den kränkande behandlingen att upphöra.
4. Utredningen bör dokumenteras och verksamheten bör utveckla ändamålsenliga former och rutiner för detta.
5. Det bör finnas rutiner för hur informationen till berörda barn, elever och vårdnadshavare ska ske då någon i verksamheten får kännedom om att ett barn eller en elev upplever sig ha blivit utsatt för trakasserier eller kränkande behandling.
6. I varje enskilt fall bör det bedömas om en anmälan ska göras till andra myndigheter.

Att åtgärda trakasserier och kränkande behandling

1. Det bör finnas rutiner för hur akuta situationer ska hanteras och lösas när barn eller elever har utsatts för trakasserier eller kränkande behandling.
2. Åtgärderna som vidtas bör grundas på utredningen i det enskilda fallet och riktas till såväl det barn eller den elev som blivit utsatt som till den eller dem som utövat kränkningen.
3. Åtgärderna bör följas upp och utvärderas för att verksamheten ska kunna förvissa sig om att de leder till att kränkningarna upphör och inte upprepas.
4. Åtgärderna samt uppföljningen och utvärderingen av dessa bör dokumenteras och verksamheten bör utveckla ändamålsenliga former och rutiner för detta.

Planer mot diskriminering och kränkande behandling

Arbetet med planerna mot diskriminering och kränkande behandling är en del av det främjande och förebyggande arbetet och bör

1. bedrivas så att det resulterar i en gemensam plan eller i två planer som hänger ihop på ett systematiskt sätt,
2. bedrivas så att den återspeglar förhållandena i varje enskild verksamhet, samt
3. bedrivas på ett sådant sätt att planerna blir kända i verksamheten och hos barns och elevers vårdnadshavare.

Planerna bör innehålla:

1. konkreta mål som utgår från slutsatserna av kartläggningarna och beskrivningar av de insatser som ska genomföras under året för att förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling,
2. en ansvarsfördelning för utförandet av de främjande och förebyggande insatserna,
3. en beskrivning av hur insatserna för att främja likabehandling och de förebyggande insatserna mot trakasserier och kränkande behandling ska följas upp och utvärderas,
4. rutiner för hur barn, elever och deras vårdnadshavare ska göra för att anmäla diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling,
5. rutiner för hur personalens respektive förskolechefens och rektorns anmälningsskyldighet ska fullgöras,

6. rutiner för hur diskriminering, trakasserier och kränkande behandling ska utredas, åtgärdas och dokumenteras, samt
7. en beskrivning av hur barn och elever ska medverka och har medverkat i det främjande förebyggande arbetet.

FÖRBUD MOT DISKRIMINERING OCH KRÄNKANDE BEHANDLING		
Huvudmannen eller personalen får aldrig utsätta ett barn eller en elev för diskriminering eller kränkande behandling.		
DET FRÄMJANDE ARBETET	DET FÖREBYGGANDE ARBETET	DET ÅTGÄRDANDE ARBETET
• syftar till att skapa en trygg förskole- och skolmiljö och förstärka respekten för allas lika värde, • omfattar diskrimineringsgrunderna kön, etnisk tillhörighet, religion eller trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning, samt • riktas mot alla och bedrivs kontinuerligt och utan förekommen anledning. EXEMPEL • Elever får återkommande, med stöd av personal, hålla i aktiviteter för att skapa en god atmosfär, t.ex. elevkafé eller trivselaktiviteter i klassen. • Pojkar och flickor ges lika stort inflytande och utrymme i verksamheten. • Personal och barn i förskolan använder böcker som belyser olika typer av familjebildningar eller olika minoriteter. • Personalen planerar utflykter eller friluftsdagar så att alla barn och elever ges förutsättningar att delta.	• syftar till att avvärja risker för diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling, och • omfattar sådant som i en kartläggning av verksamheten identifierats som risker. EXEMPEL Utifrån identifierade behov: • Ha rastvakter som har uppsikt över platser som eleverna upplever som otrygga. • Se till att miljön i förskolan är överblickbar och underlättar kontakten mellan barn och personal. • Analysera kartläggningar av barnen och elevernas trygghet och planera insatser tillsammans med dem. • Ta fram ordningsregler tillsammans med eleverna. • Leka rollekar och träna empati med barn i förskolan.	• kräver goda rutiner för att upptäcka, utreda och åtgärda diskriminering, trakasserier eller kränkande behandling, • ska påbörjas genast när det kommit signaler om att ett barn eller en elev känner sig diskriminerad, trakasserad eller kränkt, • innebär att verksamheten måste vidta åtgärder som dokumenteras och utvärderas för att förhindra att kränkningarna upprepas. EXEMPEL • Utse antimobbningsteam som består av undervisande lärare och personal från elevhälsan. • Öka observationer på rasterna.
PLAN MOT DISKRIMINERING OCH KRÄNKANDE BEHANDLING		
Arbetet med att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande behandling bör, tillsammans med rutinerna för det åtgärdande arbetet (upptäcka, utreda och åtgärda) återspeglas i en plan mot diskriminering och kränkande behandling.		

Tabell. Översikt över det främjande, förebyggande och åtgärdande arbetet avseende att arbeta för likabehandling och mot diskriminering och kränkande behandling. Hämtad från Skolverkets allmänna råd.

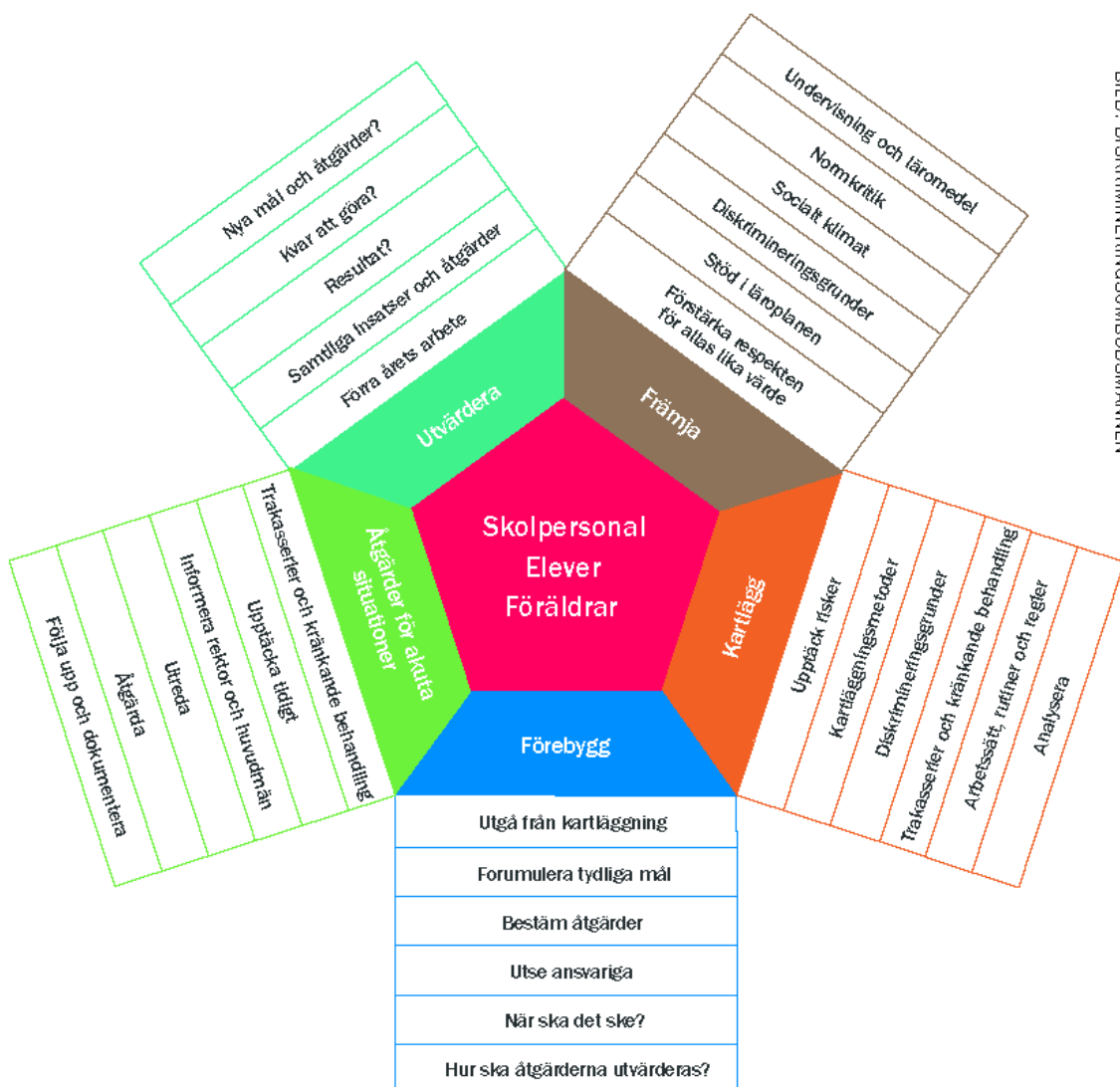

BILD: DISKRIMINERINGSOMBUDSMANNEN

Bild: hämtad från Skolverkets allmänna råd.